

Макушин Юрій Андрійович,
народний художник України, доцент кафедри дизайну
Відокремленого підрозділу Миколаївської філії Київського
національного університету культури і мистецтв (Миколаїв)

ВПЛИВ СВІТОГЛЯДУ СУСПІЛЬСТВА НА ОСОБИСТІСТЬ МИТЦЯ ЯК ТВОРЦЯ

Світогляд – багатовимірне складне утворення, що поєднує шаблі загальнолюдського й особистісного досвіду. Проблема світогляду людини знайшла своє відображення ще у стародавні часи. З плином часу він постійно зазнавав змін. Існують історичні типи світогляду. Вони склалися по мірі розвитку духовності людства. Назвемо основні з них: античний, середньовічний, гуманістичний (ренесанс), новий час, новітній час. Кожний тип світогляду характеризує окрему епоху розвитку людства. Однією із загальних характеристик кожного з них був розвиток мистецтва, характерний для конкретної історичної епохи.

Мистецтво є практично-духовною діяльністю. Здійснюючи її, людина постає у ролі митця-художника, що створює суб'єктивний образ об'єктивного світу, в якому він досягає гармонії з цим світом. Митець у ній відіграє роль творця, а результат творчості є відображенням світогляду суспільства.

У Стародавньому Єгипті світогляд суспільства обертався навколо міфології і погребального культу. Митці реалізувало його у архітектурі (наприклад, Луксор), живописі та скульптурі. Велич єгипетських храмів відображає її страх перед богом. В скульптурі втілення світогляду відображується ставленні до фараонів. Скульптори виражали характер фараонів при створенні скульптур Аменхотепа III та Рамзеса II. Скульптори підкреслювали високе становище вельмож. Єгипетські митці бачили себе творцями краси. Її бачення також спостерігаємо у портреті цариці Нефертіті.

Прикладом втілення світогляду стародавнього Єгипту у творчій діяльності митця є живопис храму Хатшепсут у Фівах, створений у середині II тис. до н.е. Він представлений у вигляді стінного розпису. Богиня зображалась набагато більшою у розмірі, ніж звичайні люди, чим творець підкреслив її всемогутність.

Античний тип світогляду являв собою культ людського тіла.

Тому митці зображували оголену людську натуру, вивчаючи особливості анатомічної будови людини.

Стародавні греки надавали перевагу міфологічному світогляду. Архітектура відрізнялась суворістю. Одним з найскромніших храмів античності вважається храм Посейдона в Пестумі. З часом архітектура набуває легкості. Парфенон, створений зодчими Іктином і Каллікратом. Храм створено на пагорбі, тому що така ідея наближувала людину до богів. У скульптурі зображувалась натура. Богів намагалися опустити до рівня людини, приписуючи їм всі людські пристрасті, слабкості і недоліки.

Середньовіччя породило новий світогляд. Він був релігійним і заснований на католицизмі. В мистецтві активно розвивався готичний стиль. Архітектори-творці прикрасили навколишній світ величезними соборами, що спрямовуються верхівками у небо. Такі споруди наводили страх на парафіян своїми величезними розмірами. У IV ст. був побудований Шартрський собор. Після кількох пожеж його відбудували у 1260 р. Будівництвом ще одного собору – Нотрдам де Парі – займався єпископ Моріс де Сюлі. Він бажав, щоб собор вмщував у себе все місто. Будівництво було розпочате у 1163 р. У XV ст. собор був центром міського життя і вмщував 9 тис. чоловік.

Ще однією перлиною архітектури є площа Чудес в Пізі. Архітектурний ансамбль тут почали будувати у 1063 р. Це була споруда релігійного оплоту віри. Архітектори Бускетто та Райнальдо. Стиль собору романо-пізанський.

Епоха Відродження перевернула світогляд людини. Бог-творець у ті часи наблизився до людини-творця. Філософ Дж. Віко від вивчення Бога повернувся до вивчення суспільства. Наприклад, Донателло зображав біблейських героїв, але вони мають образ звичайної людини. Це скульптури «Мойсей», «Давид», «Євангеліст Марк». Янголи, Діва Марія, Ісус Христос у живописних полотнах Леонардо да Вінчі «Мадонна з квіткою», «Мадонна Бенуа» – це більше люди, ніж святі.

Революційні події нового часу перевернули світогляд митця як творця власного доробку. Все більше місця в мистецтві належить людині. В своїх працях митці створюють для такої людини реальний світ, де вона живе. Такою була реакція суспільного світогляду на вихід людини на перше місце. З'являються побутові композиції: Я. Йорданс «Король п'є», Рембрандт «Повернення блудного сина».

Період новітнього часу пов'язаний з тим фактом, що людина відчуває себе вільною. Доказом цього є поява різноманітних течій у мистецтві: кубізм, імпресіонізм, сюрреалізм, абстракціонізм та ін. Митець настільки відчуває свободу, що його твори в деяких випадках носять стихійний характер. Головною метою для митця як творця є самовираження.

Таким чином, протягом історичного розвитку світогляд і мистецтво розвивалися паралельно. В будь-яку епоху митець ототожнює себе з Богом-творцем в ході власної творчої діяльності.